Printed Pages – 4

I-1114

M.A. (Previous) Examination, 2020

SANSKRIT

Paper - I

(वैदिक भाषा तथा साहित्य)

Time Allowed : Three Hours

Maximum Marks : 100

Minimum Pass Marks : 36

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

Q. 1. ऋषिदेवताछन्दपुरस्सरं कयोश्चिद् द्वयोर्व्याख्या कार्या– **20**

(i) आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च।

हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन्।।

(ii) सह वामेन न उषो व्युच्छ दुहितर्दिवः।

सह द्युम्नेन वृहता विभावरि राया देवि दास्वती।।

(iii) यो रध्रस्य चोदिताः यः कृशस्य, यो ब्रह्मणोनाधमानस्यकीरेः।

युक्तग्राव्णोयोऽविता शुशिप्रः सुतसोमस्य स जनास इन्द्रः।।

(iv) यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने, अभ्यैक्षतां मनसा रेजमाने।

यत्राधि सूर उदितो विभाति, कस्मै देवाय हविषा विधेम।।

Q. 2. सर्पविषनाशन सूक्तस्य महत्त्वं प्रतिपादनीयम्। **20**

अथवा

पृथिवी सूक्तस्य वर्ण्यविषयः विवेचनीयः।

Q. 3. ब्राह्मणग्रन्थेषु शतपथ ब्राह्मणस्य स्थानं निर्धारयतु। **20**

अथवा

ईशावास्योपनिषदः दार्शनिकं महत्त्वं विवेचयन्तु।

Q. 4. निरुक्ताध्ययनस्य प्रयोजनं प्रतिपादयन्तु। **20**

अथवा

षड्भावविकाराः यास्कदिशा वर्णनीयाः।

Q. 5. (क) कमपि सूक्तद्वयं व्याख्येयम्– **10**

(i) द्वे द्वे सवर्णे दीर्घः।

(ii) आसन्न संदेहे।

(iii) आद्याः पञ्चविंशति स्वराः।

(iv) समाहारःस्वरितः।

(ख) ससन्दर्भौ कावपि द्वौ पद्यौ व्याख्येयौ– **10**

(अ) आत्मावुद्ध्या समेत्यार्थान्मनोयुक्ते विवक्षया।

मनः कायाग्निमाहन्ति, स प्रेरयति मारुतम्।।

(ब) संवृतं मात्रिकं ज्ञेयं विवृतं तु द्विमात्रिकम्।

घोषा वा सम्वृताः सर्वे अघोषा विवृताः स्मृताः।।

(स) गीती शीघ्री शिरः कम्पी तथा लिखित पाठकः।

अनर्थज्ञोऽल्पकण्ठश्च षडेते पाठकाधमाः।।

(द) मन्त्रोहीनः स्वरतोवर्णतो वा मिथ्या प्रयुक्तो न तमर्थमाह।

स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति, यथेन्द्र शत्रुः स्वरतोऽपराधात्।।